2.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA DE PUERPERIO

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS

ET

DIRECTORIS

SPECTABILIS DOMINI DECANI

NEC NON

CLARISSIMORUM DOMINORUM PROFESSORUM

PRO

DOCTORIS GRADU

RITE OBTINENDO IN ALMA ET CELEBERRIMA REGIA SCIENTIARUM UNIVERSITATE HUNGARICA EDIDIT

JOAN. NEP. DRASKOVICH

HUNGARUS BUDENSIS.

ASSISTENS NOSOCOMII CIVIUM PESTIENSIUM.

Theses adnexae defendentur in Palatio Universitatis minori mensis Julii die 1841.

BUDAE,

typis Joannis Gyurián et Martini Bagó 1841.

Es giebt keine gebildete Nation, in welcher nicht die Überzeugung herrschend geworden wäre, daß Staat und Menschheit von ihrem Wohl einen grossen Theil der Heilkunde verdanken.

Ph. C. Hartmann.

SPECTABILIBUS GENEROSIS

AC

PERILLUSTRIBUS DOMINIS

GEORG. PHIL. IGNAT. JOS. CAR. ALOY.

P Á L M A F F Y,

CONPLURIUM INCLYTORUM COMITATUUM

TABULAE JUDICIARIAE ASSESSORIBUS

SUIS

AVUNCULIS ET BENEFACTORIBUS AESTIMATISSIMIS

PAUCAS HAS PAGINAS

VEL UT

PRIMOS STUDII MEDICI FRUCTUS

IN

SINCERAE VENERATIONIS PIGNUS

DEVOVET

AUCTOR.

1.

Puerperium illud temporis spatium dicitur, quod inter partum absolutum et fluxum menstruum iterum ingruentem intercedit. — Puerperae itaque nomine femina humana partu absoluto ad periodum menstruorum denuo ingruentem insignitur.

2.

Quas organismus femineus utero evacuato mutationes subit, vel ad partes sexuales restringuntur vel ad coenesthesim et alia organa referuntur.

Considerandae itaque veniunt primo, mutationes in organis sexualibus contingentes, quae sectione priori, deinde mutationes in sensu comuni et reliquis organis conspicuae, quae sectione altera conprehenduntur.

Sectio prima.

3.

Ad partes organorum sexualium quae puerperii tempore manifestis subjiciuntur mutationibus, referuntur: uterus, vagina cum genitalibus exterioribus et mammae.

Uterus hucusque centrum vitae productivae non solum germinis organici nutritioni, sed etiam suaemet ipsius substantiae evolutioni prospexit, in conamine ulterioris evolutionis cohibitus, aliam, regredientem metamorphosim subit, quae mutationibus eo tendentibus, ut pristinus uteri status restituatur manifestatur. Quas mutationes perlustranti patebit,

esse quaspiam quae ad vitam plasticam referantur, et vel uteri magnitudinem et situm, vel eiusdem formam exteriorem, vel uteri interiorem superficiem respiciant; esse alteras quae eius vitam motricem concernant.

4.

Uteri moles, quae primis a partu diebus sex circiter et latitudinis quatuor policum erat; atque cuius fundus supra ossium pubis symphisim tangebatur, contractione sensim increscente ita imminuitur, ut decima die uteri fundus amplius tangi non possit, atque quinta aut sexta hebdomada, quae tempore graviditatem praecedente aderat, fere eadem restituta sit moles. Uteri contractio et imminutio rapidius in primiparis incedere et perfici observatur, quod maiori elasticitati et contractilitati nondum infractae adscribas. Nunquam tamen tanta est uteri post partum contractio ut uteri virginei exiguum volumen adaequet matris uterus, quippe cuius moles semper adaucta, parietes crassiores et portio vaginalis brevior explorantis tactui se se offerunt. Depedet haec uteri imminutio ab uteri contractionibus nonnunquam vehementioribus, quibus fit, ut venae angustiores reddantur, arteriae in ductus redeant spirales, uteri itaque minori saguinis copia irrigati vita plastica imminuatur, vasorum contractione ita incitetur, ut substantiae superfluae sufferantur.

Hinc uteri post partum ad molem tam exiguam reductionem non solum vitae plasticae relative imminutae adscribas, sed in insignem vasorum absorbentium in substantiis uteri plasticis aufferendis et imminuendis vim agnoscas.

5.

Situs ratio plurimum ab uteri mole dependet; hinc fit, ut uterus primis a partu diebus mole sua impediatur, quominus in pelvim minorem descendat et dimidia eiusdem major pars supra pubis ossa, uti tempore graviditatis, dextrum magis occupans latus tangatur: cuius situs rationem ligamentum

uteri teres dextrum, altero magis tensum, quod ultima graviditatis periodo locum habuit, in se continet, si non intestinum crassum, sinistram pelveos partem decurrens, et reliquorum organorum cavum abdominale occupantium, situm in causa esse suspicaris. Serius mole imminuta in pelvim descendit uterus, et ob pondus majus, ligamentaque uteri lata laxiora profundiorem plerumque quam ante conceptionem occupat situm. Sub hoc uteri in pristinum situm recessu regimine perverso frequens occasio dari potest uteri dislocationibus permanentibus. Caeterum uteri fundus magis antrorsum ad synphisim ossium pubis et eiusdem orificium magis postrorsum in excavata ossis sacri superficie invenitur.

6.

Formam uteri per graviditatis tempus plus minus ovalem, ipso per partum evacuato ad rotundam, ab anteriore parte postrorsum conpressam, redire videmus. Portionem vaginalem, quae graviditate progrediente semper brevior reddita est, et ultimo tempore uteri cavi inferius segmentum occlusit, sensim iterum mole augeri videmus ita, ut decima aut nonnunquam duodecima primum die ad policis quadrantem longa vaginae immineat. Labia orificii uteri crassa et tumida, plerumque cicatricibus, a rupturis partu inductis, notata reperiuntur. Quinta vel sexta hebdomada vaginalis portio longitudinem dimidii usque trium quadrantium policis adsequitur quae tempore subsequente pristinae longitudini proxima redditur.

7.

Summa adtentione superficiei cavi uterini mutationes, quae momentosissime sunt, dignae sunt. Aliquot a partu horis in cavi uterini superficie interna videre licet ostiola venarum biantia, et sanguinem excernentia, hinc inde portiones membranae deciduae Hunteri, nonnunquam etiam placentae foetalis lacinias adhuc adhaerentes. In cavi uterini et vaginae

superficie id est partim in placentae insertionis loco, partim in membrana mucosa, uteri cavum et vaginae interiorem superficiem investiente, peculiaris secretio, fluxus lochialis denominata contingit, quem ut clarius sermone perstringatur, respectu qualitatis, quantitatis et durationis considerare oportet.

8.

Lochia, rubra, serosa et alba distinguenda sunt. Ostiola venarum, primis a partu diebus adhuc hiantia, sangvinem merum excernunt. Hic sanguinis fluxus, qui adhuc multo largior esset, nisi venarum ostia per activas uteri contractiones (dolores posthumos) angustiores redderentur, lochia rupra audit. Hac uteri contractione atque ipsa lochiorum secretione adhuc praesentes portiones diciduae Hunteri nec non adhaerentes placentae foetalis laciniae ab uteri superficie solvantur et deinde una cum fluxu lochiali, cuius partem constituunt, partim fibrosam texturam manifeste adhuc praeseferentes, partim penitus resolutae excernuntur. Uteri contractione progrediente interior ipsius superficies approximatur statui, qui ante conceptionem aderat et venarum ostiola magis adhuc suo lumine privantur, ita ut cruori via amplius non pateat, et ipsa tantum sanguinis serum transmittant. Quibus fit ut fluxus antea cruentus, in serosum, aquae in qua caro recens lota est, simillimum, qui lochiorum serosorum nomen obtinuit, immutatur. Placentae insertionis locus parti, in qua laesio continui accidit, comparandus per secretionem propriam, puriformem suppurationi non absimilem ad statum pristinum redit; ad quam et accedit, ut membrana mucosa uteri et vaginae prius serosam magis secretionem sustinens, nunc materiae spissioris mucosae, albidae, nonnunquam lacti non absimilem secretionem largiatur. Huius secretionis productum coloris gratia lochia alba, et quum similitudinem cum lacte prae se ferat lactea denominatur.

9.

Fluxus lochialis quantitatem, uti et menstrui, relativam esse cel: Haller agnoscit, ita ut justa eius quantitas in casu speciali determinari non possit, quemadmodum et reliquarum secretionum quantitas, summe variabilis est. Momenta quae fluxum lochialem intra sanitatis limites, nunc partiorem nunc largiorem reddunt, haec fere sunt: Omnia momenta quae plethoram universalem aut localem procreant aut sustinent, uti corporis constitutio plethorica, cibus et potus largiter nutriens, stimulans, nonnullorum secretionum defectus e. g. lactis, fotus corporis nimius, situs corporis erectus, motus vehemens, protractus praecipue primis a partu diebus, partus exiguis intervallis se se excipientibus. Quorum momentorum quaedam ad uterum, cuius contrachilitatem infringunt, majorem sanguinis copiam adliciunt. Parciorem fluxum lochialem comitem habent momenta, quae humorum massam imminuunt et humores ab utero ad alias derivant partes, uti: corporis nutritio aut jam graviditatis tempore ex egestate vel nausea praesente, aut sub ipso puerperio retenta, hemorrhagia, lactatio praecipue duorum infantum, galactorrhoea; aut momenta, quae uteri contractilitatem bene vigere demonstrant, hinc est, quod fluxum lochialem in primiparis et junioribus parciorem observare liceat. Quaecunque ex nunc adlatis, quae intra sanitatis limites fluxum lochialem jam largiorem, jam parciorem reddere possunt, in censum traxeris, firmum tamen non habebis fundamentum, nisi simul fluxum menstruum consideraveris cujus in dijudicanda lochiorum quantitate summam dignitatem celeberrimi et antiquissimi medici agnoverunt.

10.

Non minus difficile est fluxus lochialis durationem determinare, quam incertam ilius quantitatem, licet observationes circa durationis tempus institutae non tantis premantur diffi-

cultatibus quam quae quantitatem determinandam concernunt. Conveniunt plurimae observationes secunda, vel quarta hebdomada, nec non tempore his intermedio fluxum lochialem cessare. Fluxum lochialem, qui prius cessaverat non nocuisse raro observatum est; constat tamen experientia illum diutius absque noxa saepius continuasse, cujus durationis longioris ratio ex sequentibus patefit. Lochia in genere diutius perstare in subjectis debilibus, in subjectis, quae nec partus tempore multum sangvinis amiserunt, nec lochiis rubris largioribus donata erant, quae ubera prolibus denegant, quae largis nutrimentis et potu stimulante graviditatis et puerperii tempore utuntur, quae nimium fotum praeprimis genitalium in deliciis habent, quae ocius lectum deserunt et motu vehementiori corpus exercent. Si autem lochia secundum qualitatem distincta considerantur, rubra secunda aut tertia die in serosa, haec nona aut undecima die in alba transire observantur, albis lochiis tertia aut quarta septimana finem imponit. Respectu quantitatis et durationis inter lochia, qualitate sua distincta certam rationem intercedere Stahl verbis sequentibus docet: „Lochia succedentia indolem praegressorum induunt;“ licet nonnullae observationes doceant, lochiis rubris partioribus aut prius cessantibus, lochia serosa et alba quantitate augeri et diutius perstare.

11.

Quod autem vitam uteri motricem adtinet, quum uteri substantia in fibram muscularem organicam graviditatis tempore exsplicata esset, a partu continuat vigore excellere et fortibus primis duobus diebus per vices recurrentibus contractionibus, quae dolorum post partum nomen traxerunt se se manifestare. Exeunt dolorum ad partum modo a regione sacrali et ad ossa pubis protrahuntur. Uterus, harum contractionum centrum, exinde musculi contrahentis adinstar inflatur, durior redditur, sensilem, si tangitur, parciorem fundit lochiorum copiam, quae doloribus post partum remitten-

tibus largiora excernuntur. Non autem semper ejusdem fortitudinis et durationis observantur uteri contractiones. Quae eo fortiores puerperas invadunt, atque eo longioris sunt durationis (ita ut ad nonum diem sese extendere possint), quo plures partus jam praecessere; quum pluribus partubus uteri tono infracto, et praevalente laxitate, fortioribus et repetitis contractionibus opus sit, ut ad debitum ambitum contrahatur uterus.

12.

Primis puerperii diebus vagina et partes genitales exteriores relaxatae sunt, et qui graviditatis periodo ibidem adauctus observabatur turgor vitalis, imminutus invenitur. Vaginae rugae nunc magis ex aequatae distingui amplius non possunt. Vagina hinc latior tertia aut quarta primum hebdomada magis contracta et angustior observatur.

13.

Mammae, quarum glandulae et vasa galactophora per graviditatis tempus exsplicabantur, ita ut in nonnullis gravidis secretionis munere, utero adhuc praegnante, fungantur, majores, turgescentes, venis caeruleis notatae ad parent. Papillarum halones profundiore tinguntur colore, ipse autem magis protuberant. Partu absodulo humorum major copia, quibus uterus abundabat, ad mammas derivatur, et primis diebus secretionem lactis tenuis et aquosi, procreat, quod inter liquorem amnii, qui foetum ovo occlusum ambit atque per varias vias absorbtum ipsi nutrimentum largitur, et inter lac spissius, pingue et magis nutriens, quod serius ubera matris infanti praebent, terminum nutrimentorum intermedium format. Cujus secretionis initium statuitur dies, quo lochia rubra cessant, majore nunc copia humorum in mammas deducta, quae una cum vasis galactophoris turgidae sensum punctionis et tensionis caussant, frigore per totum corpus aut solum horripillationibus sese adsociantibus. Phoeno-

menorum hac die excitatorum et per aliquot horarum spatium scena sudore largo, puerperae levamen adferente, terminatur. Hasce horripilationes celeb. Carus *) praetereuntem cutis spasmum esse declarat, ipsi non absimilem, qui post evacuationem vesicae urinariae cutem decurrit, et qui praeter lactis secretionem, solutionem laciniarum membranae deciduae et residuarum placentae foetalis portionum alteram caussam agnoscere potest; quippe quae solutio processui suppurationis, horipilationibus saepe initium capientis, absimilis non est. Continuat autem haec lactis secretio fluxu menstruo in conspectum non prodeunte tamdiu, quam stimulus huic secretioni proprius — lactatio — agere non desinit. Quaemadmodum autem superius adducta lactis scalurire incipientis signa in conspectum prodierunt: ita similia, levioris tamen gradus, lactis fontem mox exhaustum iri indicant, mammis flaccidis et pendulis relictis.

Sectio altera.

14.

Mutationes, quas sensus communis, nec non reliqua organa puerperii tempore medici observantis sensibus offerunt, sequentes sunt. Defatigationis sensus, qui partu absoluto statim plurimas puerperas molestatur et doloribus ad partum, nec non nixu parturientis ad partum perficiendum in auxilium concurrente inducitur, plerumque somni reficientis necessitatem adtrahit. Somnolentia oborta somnus mox sua jura vindicat, quo et vires fere exhaustae, restaurantur et utero occasio ad priorem statum redeundi datur. Summa vero sensus comunis eo inducitur mutatio, ut humorum plasticorum, quos uterus amplius recipere non valet, torrens ad alia organa dirigatur, quo fit ut facile in dispositis concentus functionum turbetur. Si enim magnam sanguinis copiam, quae prius in

---

*) Lehrbuch der Gynekologie.

cellulis venosis spongiosae uteri substantia morabatur, et a partus organo hoc contracto, ex plexibus venosis repulsa in reliquum systema sanguiferum suscipitur, consideramus; facile nobis patebit, plethora universàli oborta (quum sub solutione placentae et post solutam placentam, partu ad normam decurrente, exigua tantum sangvinis quantitas deperditur) orgasmo et congestione ad reliqua organa excitatis, functionum vitalium concentum facillimo modo turbari, nisi relative exaltatis functionibus organi respiratorii, dermatici et galactopoëtici incolumis servatus fuerit.

15.

Quae ultimis graviditatis mensibus, motu diaphragmatis pro parte cohibito, minor observabatur pulmonum expansio, utero evacuato liberior conceditur; quo simul contingit, ut plus sanguinis recipiant et, quibus praesunt, exaltentur functiones impedimento mechanico et dynamico ad uterum, quippe cujus vita exaltata erat, relatione repressae. Qua ex causa videbis, suppurationem pulmones devestantem, quae utero praegnante recesserat, rapidius et singulari cum vehementia incedere, atque in casibus longe plurimis mox lethalem evadere; haec est inquam ratio cur etiam aliae adfectiones horum organorum uti: concretiones, tubercula, collectiones serosae et, cum functiones sub puerperio eo magis necessarias, quae ex naturae lege liberiones et exaltatae esse debent, impediant, adeo periculosae evadant, ut in his febris puerperalis unica ratio non raro quaerenda sit.

16.

Quum cutis munus cum organorum respirationi dicatorum functionibus magnam prae se feret similitudinem, mutationibus in viis respiratoriis conspicuis sese adsociant mutationes systematis dermatici. Organon cutis summae et phisiologicae et pathologicae dignitatis humorum impetu huc directo, horripilationibus et nonnunquam manifesto frigore excitatis, ad

majorem thermogenesim et largiorem transpirationem sollicitatur. Haec uberior transpiratio in fluidum guttans collecta (vulgo dicti sudores puerperii), quae humorum massam imminuendo praecavet, ne mammae humoribus obruantur, quum sub initio in illis secretio larga contingit, quin consumtio lactis sufficiens sit, eo majus naturae beneficium habenda est, ita ut puerperae coenesthesis inde non solum non debilitatur quin potius refectionis sensum prodat.

17.

Nonnullu organa, quae singulari mutationi graviditatis tempore subjecta erant, redeunt ad statum ordinarium. Sic pedum oedemata, ipsarum venarum dilatationes varicosae, cutis color ab errans, turbae tractus intestinalis et urinae excretionis sensim evanescunt, ita ut totus organismus ad normalem statum redeat. Imminutam vero observare licet primis puerperii diebus, tubi alimentaris functionem, quae hoc modo aliis functionibus iisque exaltatis correspondet. Inde fit, ut organismus non tam urgentem persentiat necessitatem nutrimentorum assumendorum. Quod iterum in nexu causali existit cum momentosissima interna revolutione, humorum praecipue circulum respiciente, quae in universum nervorum systema summum influxum exercet. Sub tantis enim revolutionibus internis, utf: sub graviditate, puerperii initio, febri inflammatoria etc. etc. organismus humanus semper minorem plasticarum materierum adsumbtionem exposcit, cum metamorphosim regredientem arctioribus limitibus circumscriptam, nisum plasticum vero adauctum exhibeat.

18.

Quae ante partum et sub partu locum habaerunt, excretiones alvinae primis puerperii diebus restrictae sunt, quod autem in minori nutrimentorum adsumtione, partim in majori intestinorum expansione, quae uturo evacuato et ad minorem molem reducto possibilis redditur, suam rationem invenit.

Quanti autem emolumenti sit, ut puerpera primis a partu diebus alvi deponendae non accedat necessitas, nemo negabit, qui corpore erecto et sub nixu imprimis fortiori metrorrhagiae, prolapsui uteri occasionem facillime dari intelligit. Quod naturae sapiens molimen medicas memoriae bene imprimat, necesse est.

19.

Quod defatigationis sensum, qui post partum etiam naturalem percipitur, adtinet, licet magna systematis vasorum revolutione sustentatus fuerit, imminuitur et ad quintam, aut octavam diem usque eo recedit, ut puerperam nec quietem nec situm horizontalem amplius servare oporteat. Utero ad statum quo ante conceptionem gaudebat, reducto, cessante lochiorum fluxu, virium vigore restituto, adpetentia vigente et reliquis tractus intestinalis functionibus ad normam redactis puerperam plenariam et ordinariam sanitatem adeptam esse, credere posset, nisi mater lactationis officio, salubri naturae lege adstricta, mammarum functione exaltata et fluxu menstruo nondum redeunte detineretur. Transit itaque puerperium in lactationem, quae puerperium prolongatum omni jure dici et ut ipsius pars considerari meretur.

Regimen diaeteticum.

20.

Variae et momentosissimae mutationes, quibus puerperii tempore organismus femineus subjicitur itaque disponitur, ut potentiis morbificis multo facilius cedat, et magna virium vitaliam consumtio, quae partus laboribus utplurimum inducitur, regiminis diaetetici valde circumspecti necessitatem extra omne dubium ponit, quod eo tendat necesse est, ut omnia praecaveantur, quae regularem puerperii decursam turbare, ex altera parte omnia fiant, quae huic periodo proprias

mutationes expedire possint. Quod a puerperis observandum est, regiminis expositio facilior admittitur, si tum vitae animali, tum plasticae considerandis operam navamus.

21.

Vita animalis pro systemate, quod occupat, nunc sensifera, nunc irritabilis suum quoque influxum in regularem puerperii decursum exerit, quippe quae frequens nobis potentiarum nocivarum offert atrium. Vitae sensiferae functiones justo regiminis diaetetici moderamini subjicientes omnia, quae mentem occupant, aut animum exagitant vel deprimunt, amovere studemus, hinc librorum lectio, consortium, rebus domesticis et familiaribus occuptio, quibus inquietudini, timori, irae, terrori, tristitiae et gaudio repente puerperam invadenti occasio praebetur, quantum fieri potest, praecaveantur. Quoad sensuum exteriorum functiones visus organo sufficiens, moderata et oculis cum puerperae, tum neonati sensibilioribus adcomodata lux concedenda est; auditus organon, si fieri licet, amoenis et animum exhilarantibus rebus occupandum est, minime strepitu. Sensus communis functio aere puro, moderate calido expedienda est, et omnia amovenda sunt, quibus nimis solicitaretur provocando dolorem, pruritum inquietudinem etc. In genere encephali, sensuum exteriorum et sensus communis functiones ita moderandae sunt, ut somnus qui puerperae summe necessarius est, et qui statim a partu, si puerperae diligenter invigilatur, etiam concedi potest, debito tempore accedat.

22.

Vita irritabilis motu musculari sese manifestans, primis tribus diebus eo dirigatur, ut motus solummodo summe necessarius permittatur. Quum decubitus horizontalis et dorsalis cum minimo virium dispendio conjunctus reliquo puerperae statui sumopere correspondeat, puerperis praeprimis comendetur necesse est; licet mater ubera praebens, aut ruptura

perinaei laborans decubitu laterali melius sibi consulat. Molus quicunque non solum virium summam imminuendo, sed morbis uteri praeprimis favens et refrigerio ansam praebens nocet. Quum tamen puerperae, praesertim quae vel ipso partu magnam virium jacturam passae non sunt, vel depertitas cito recuperant, lectum atque quietem servare summopere fastidiant, cumque sub hoc rerum statu nec necessarium quin imo nocivum sit illas diutius in lecto retinere, die sexta aut nona tuto concedi potest, ut lectum per aliquot horarum spatium deserant, quin motu defatigentur, quo sensim tantum membra exerceant.

Uterum in quavis femina statim a partu et absque indicatione frictionibus ad uteri fundum per abdomen adplicatis ad contractionem solicitare non minus haemorrhagias excitando nocet, quam praesenti indicatione haemorrhagiis praepediendis et praesentibus tollendis par redd tur.

23.

Vitam plasticam respiciendo puerperii regimen diaeteticum ordinans medicus, in tubi alimentaris functiones, nec non in secretiones et excretiones varias adtendat oportet.

Canalis alimentaris functio adminiculis externis — cibo et potu expeditur. Apud puerperas medicus in nutrimentorum selectum bene adtendat necesse est, cum puerpere adpetentia saepe saepius in nociva convertitur. Primis tribus aut quatuor diebus juscula carne bubula, vitulina, aut pullorum, ovis aut pane albo incoctis parata, juscula ex oryza, hordeo perlato, sago decoctis confecta, ombamata puerperae porigenda curet et adpetentiae alioquin minus urgenti satisfaciat medicus, qui posteris diebus nutrimenta sic disponere sciat, ut puerpera pristino nutrimentorum genere sensim sensimque uti incipiat, quae tamen nec serius solo lactationis officio occupatae admittenda essent, si crudiora, tenaciora, digestu difficilia, acido primarum viarum et flatibus faventia in consvetudinem cesserunt.

Potus ex decocto, aut infuso, radi altheae foliorum aut florum verbasci et similium puerperae parandus et tepidus subministrandus est. A nona die nonnunquam etiam prius in debilibus, emaciatis simul ubera praebentibus, cerevisiae et in multum debilitatis, vino adsuetis, vini aqua remixti pro potu adhibendi occasio dabitur. Potus temperatura ordinati regulae ad instar sit: quo plus expetitur potus frigidus, eo minus est concedendus. Puerperis quae infanti ubera non praebent, victus ad jiscula, et potus ad theatum tepidulum restringendi sunt, quamdiu ubera lactis copia molestantur.

24.

Inter se et excretiones alvina, urinarum, fluxus loechialis, cutis et lactis hac periodo maximi sunt momenti. Alvi excretio primis diebus ex naturae lege raro locum habet, hinc nec solicitanda, minime purgantibus. Posthac et faecibus accumulatis hoc quoque collatorium enematibus, dein etiam eccoproticis et purgantibus mitioribus liberum servandum est. Nixu fortiori alvinam excretionem sibi procurare velle, quod, quae enemata extimescunt, facere solent, puerperis desuadendum est. — Urinam ut puerpera crebro mittat, inde vel maxime necesse est, quod vesica urinaria majori urinae copia retinenda ex graviditatis tempore desueta, irritationem ad uterum propagandam concipiat, quae in mala varia nonnunquam lethalia transire potest. Hinc si ex tumore inflammatorio, spasmo etc. urinarum retentio observatur, missionem fomentis, cataplasmatibus procurare, his non juvantibus, aut circumstantiis magis urgentibus cathetere adplicato urinam educere studebit medicus.

25.

Cutis functio praecipue transpiratio sub puerperii initio, ut bene procedat, curandum est; hinc etiam necesse est, ut puerpera aere ambiente moderate calido, lecto moderate tecta decumbat, et potu utatur depidulo. Aequabilem temperi

turam servare omnibus puerperis proficuum est. Sudorem autem medicaminibus diaphoreticis, aere ultra modum calido, puerpera stragulis obruta excitare velle, non nocere non potest. Puerpera jam deambulante vestimentorum ratio ea sit, ut cutem in transpirationem proniorem frigore admisso in functione non turbet. A transspiratione largiore, sudore non raro accedente, fluxu lochiali indusia et linteamina inquinantur; ut itaque munditics summe necessaria servetur saepius cum lotis commutanda, quae, ut calefacta puerperae subministrentur, est quod admoneam. Invigilandum est num fluxus lochialis debitae quantitatis et qualitatis sit. Munditiei causa, et ne fluxus lochialis corruptus morbi fomitem sistat genitalia ab eo inquinata bis intra nychtemeron aqua tepida, per obstetricem purganda sunt.

26.

Maximi momenti et summe necessaria, quippe a qua matris et neonati sanitas, non raro etiam vita dependet, est lactis secretio. Naturae et moralitatis lex jubet, matris et infantis sanitas et vita, ut incolumes serventur, suadent, animalium exemplum docet, infantis matrem una etiam infantis nutricem esse. Mater itaque et nutrix sit; nisi impotentia lactandi adest, aut mala graviora ex lactacione prodeuntia inmineant.

Mater lactationi sese subducens, quo prius infantem uberibus admovet, et melius et suae et infantis saluti consulit, cum hoc modo ubera a nimia lactis copia liberentur, et haustum ab infante colostrum meeconium educat. Optimum uberum praebendorum tempus ab aliis declaratur, si puerpera somno primo recreata fuerit, quod intra primas duodecim horas post partum fit, Nonnunquam juvabit papillas ad lactationis munus praeparare, quae si epidermide teneriori instructae sunt, spiritu vini lavandae, altera alteri in munere fungendo saepius substituenda est, et si justo minus protuberant, digitis adprehensae, vitro suctorio prolongandae sunt, si

autem mammae lacte repleri haesitant, linteaminibus siccis calidis fovendae, suctione et decubitu laterali in lactis secretionem disponendae sunt. Conducit mammis initio saepius infantem admovere et alternare ita, ut tertia aut quarta quavis hora altera mamma porrigenda sit. Quod si ex morbo, aut vitio mammarum in lactationis officio mater impeditur, prout vel nulla locum habet lactis secretio — solum a cibo et potu nutriente abstineat, vel lactis secretione bene vigente et mammis turgidis, insuper mammae succione per vetulam edentulam aut ope vitri suctorii instituta, nec non vasorum absorbentium munere per fomenta et cataplasmata solicitato a nimia lactis copia liberandae sunt. Purgantium in cohibenda lactis secretione primis a partu diebus effectus praestans non minus, quam damna quae inde redundant, inter auctores constant.

A d p e n d i x.

27.

Facta mutationum, quae in organismo femineo a partu contingunt, descriptione et reddita simul, quantum fieri poterat, ipsarum ratione, operae pretium erit, breviter adsignare, quibus puerpera ab omnia alia femina distingui possit, signa. Licet unum alterumve signum nullam prorsus certitudinem pariat, cum aliae quoque morbosae partium genitalium adfectiones una cum sibi respondentibus, in partibus sympathice conjunctis, procreatis phoenomenis, pro mutationibus partu et puerperio inductis imponere possint; plurimum tamen concursus tantum vero similitudinem gignit, ut, si accedit, ut harum mutationum ratio alia sufficiens dari nequeat, cum certitudine statuere liceat, in femina breve ante tempus partum locum habuisse. Summi valoris hanc determinationem esse vel inde inotescit, cum non adeo insolitum sit, ut in medicina forensi de partu breve ante tempus absoluto et prae-

sente puerperio a medico judicium firmum et certum ferendum sit. Discedunt autem signa, quibus mutationes sub et a partu contingentes inotescunt, in signa exteriora atque interiora.

28.

Signis exterioribus adnumerantur: 1 mammae turgidae, venis cutem pellucentibus atque nodis, lactantibus solemnibus, notatae, quarum papillae magis evolutae et protuberantes, halonibus profundioris coloris circumdatae, pressae lac fundunt; cessante lactis secretione flaccidae atque pendulae; 2 abdomen plicis transversis, saepius maculis fuscis et parvis, cicatrices aemulantibus, striis notatum, flaccidum ita, ut integumenta facile in plicas elevari possint, umbilicum multo relaxatum, uterum manibus explorantis primis diebus in corpus rotundum solido-molle contractum, postea uteri fundum tantum retro pubis ossa offerens; 3 pudenda exteriora primis a partu diebus tumida nonnunquam inflammata, inde sensilia, postea relaxata atque flaccida, labia pudenda majora in superficie interiore coloris obscurioris, muco albicante hinc inde rubescante obducta, ipsorum frenulum una cum perineo multum distentum aut rupturam offerens, vaginae orificium relaxatum, multum ampliatum.

29.

Ad signa interiora referuntur: 1 vagina relaxata, temperaturam minorem ac in gravida offerens, nisi puerpera in lecto decumbit, ejus rugae transversae fere omnes exaequatae, in nonnullis ejusdem prolapsus, superficies interior copioso muco, qui colorem et odorem lochiis peculiarem offert, obducta; 2 portio vaginalis circumferentia sua aucta, flaccida et crassa sub puerperii initio multo brevior, labia orificii uterini inaequalia, rupturis compluribus instructa, sub tactu crebro sensilia, orificium uterinum nunc foramen rotundum offerens, ab initio multum dilatatum, fluxum lochialem largiter transmittens.

Signa haec tum interiora, tum exteriora puerperio progrediente sensim sensimque magis inconspicua redduntur, tandem plurima evanescunt ita, ut exploratio quo magis a partus tempore distat, eo parciora signa offerens minorem quoque judicii ferendi certitudinem admittat. Manent nonnunquam sat conspicua et constantia signa uti: ruptura frenuli perinaei et orificii uterini labiorum, eorundem inaequalitas, portio vaginalis abbreviata, ex quibus sat tuto colimari potest, partum praegressum esse, quin tamen de partus praegressi tempore certiores reddamur.

30.

Liceat adhuc adjicere, singulum signum in respectum judicium de puerperii praesentia ferendum infirmum reddere posse, quam et ab alia causa, aut morbosa etiam adfectione partium, sub puerperio peculiares mutationes subeuntium, inductum signum tantum absit, ut puerperium praesens indicet, ut ipsum nonnisi mentiatur, cumque singula signa sub certa rerum positione deficiant. 1 Mammae a quavis alia uteri, aut abdominis expansione turgidae observantur; crebra contrectatio illas flaccidas reddit et papillarum evolutionem adjuvat. Lactis secretio in mulieribus, quae diu non conceperunt, imo in virginibus succione provocatur. Scirrhus aut abscessus mammam occupans sibi sociam glandulam in lactis, aut seri secretionem disponit. E contra nulla observatur lactis secretio in puerperis, quae lactationem negligunt, sub partu magnam humorum jacturam passae sunt, fame aut purgantibus lactis secretionem praepediunt 2 Abdomen sub repentina emaciatione, ascite aut tympanitide abactis et post evacuationem sanguinis menstrualis in utero retenti flaccidum et laxum observatur. Integumentorum autem abdominis laxitas locum non habet in primiparis, quarum foetus parco amnii liquore circumdatus erat, et quae cingulis et fasciis uterum gravidum diaphragma versus repulerunt. In abdominis integumentis praesentes, cicatricibus similes, striae su-

pra adductis morbis integumenta multum distendentibus inductae esse possunt, aut a partu longius praegresso derivandae sunt. 3 Pudenda exteriora a caussa traumatica, infectione syphilitica, blenorrhoea acri tumida, inflammata et sensilia esse possunt; laxa, flaccida, muco puriformi inquinata etiam a fluxu menstruo ad finem vergente, aut vix praegresso, a blenorrhoea chronica, fluore mucoso polypum, aut ichoroso scirrhum uteri concomitante inveniuntur, quibus vaginae orificium relaxatam, facile ampliandum, sese adsociat.

31.

Quod autem signa interiora uti 1 vaginam relaxatam, plicas transversas exaequatas, mucam copiosum vaginam obducentem; 2 portionem vaginalem ambitu auctam, flaccidam, crassam, breviorem, labia orificii uterini inaequalia a partu sensilia, orificium uterinum rotundum ampliatum adtinet, haec inquam, a diversis processibus morbosis ipsum uterum et vaginam, aut membranam mucosam occupantibus et saepius nominatis, nec non a fluxu menstruo, initio graviditatis, nonnulla etiam a cussis mechanicis induci possunt.

Theses.

1. Essentia officii medici est, vivere non sibi sed aliis.
2. Aer purus, mundities, et victus bonus, sunt adminicula Nosocomii summe necessaria.
3. In cura exanthematum, complicationum praecipua ratio habenda.
4. Symptomata Respirationis, sunt praeferenda iis Circulationis.
5. Girgatum, Orphanotrophium et Veterinariae institutum ad Hungarorum pia desideria pertinent.
6. Quo therapia sinplicior, eo melior.
7. Lethalitas primis vitae annis maxima, hujus imminutio summis premitur difficultatibus.
8. In cura Vesanorum, mansuetus, et humanus agendi modus, plus prodest quam vincula.
9. Amaurosis humoralis diutius durans, methodo antiphlogistica sanari nequit.